

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 8 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 8

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 8

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№8 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-8>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)
Umarxanova Dildora Sharipxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Peshkova Xristina Vyacheslovovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)
Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)
Mexmonov Kambariddin Miradxanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)
Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Axadov Sobirjon Murodovich

JANGOVR SPORT MUHITIDA KRIMINAL SUBMADANIYATNING SHAKLLANISHI, SABABLARI HAMDA XAVF-XATARLARI.....5

2. Хуррамова Адолат Баходир кизи

“ХУҚУҚИЙ МАНФААТ” АТАМАСИНИНГ ГЕНЕЗИСИ ВА ЭВОЛЮЦИЯСИ: МАҲАЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ.....12

3. Xojimuhamedova Dilbar Rixsiboyevna

ADLIYA XODIMINING KASBIY KOMPETENSIYALARIDA MUOMALA MADANIYATI....24

4. Shermatov Elyor

SUV KADASTR AXBOROTI VA UNI HUQUQIY REJIMI: TUSHUNCHASI, TURLARI VA TARTIBGA SOLISH MASALALARI.....31

5. Mamarasulov Doston Rustam o‘g‘li

NOMULKIY XUSUSIYATGA EGA IJRO HUJJATLARI: TUSHUNCHA VA TURLARI, MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI AMALGA OSHIRISHNING UMUMIY SHARTLARI.....38

6. Ҳамидов Нурмуҳаммад Ориф ўғли

СУНЬИЙ ИНТЕЛЛЕКТ ВА УНДАН ФОЙДАЛАНИБ ЖИНОЯТ СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИККА ОИД АЙРИМ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ.....45

7. Курбанов Маъруфжон Мамадаминвич

АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА ТАБИАТДАН ФОЙДАЛАНИШ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИК МУАММОЛАРИ.....54

8. Mirxamidov Mirmansur Mirshaxidovich

UYUSHGAN JINOYATCHILIKNING TUSHUNCHASI, MOHIYATI HAMDA KRIMINOLOGIK VA HUQUQIY JIHATLARI.....62

9. Primov Baxtiyor Olim o‘g‘li

AYRIM XORIJIY DAVLATLAR JINOYAT QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIVLARGA OID JINOIY QILMISHLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI.....69

10. Тўхтаев Фирдавс Мустафокул ўғли

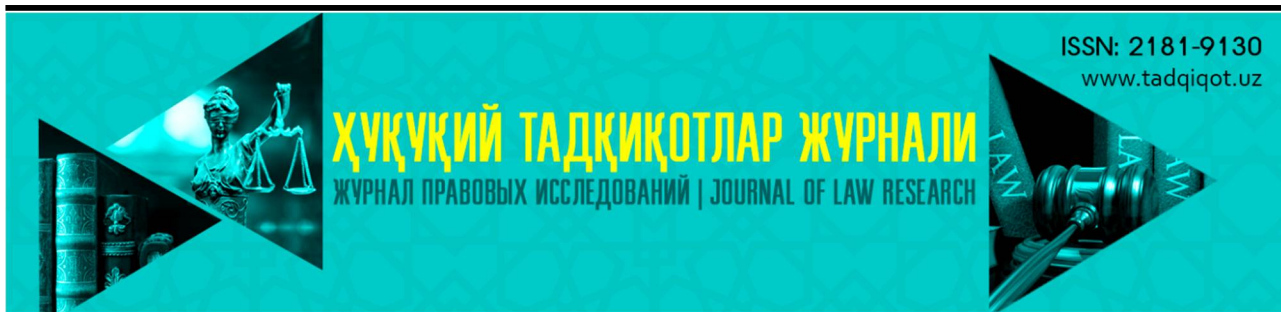
ЭКСТРЕМИЗМНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА ИЖТИМОИЙ ХАВФИ.....81

11. Тўраев Эшон Амиджонович

ЁШЛАР ЎРТАСИДАГИ УЮШГАН ЖИНОИЙ ГУРУҲЛАР ФАОЛИЯТИНИ ФОШ ЭТИШНИНГ ХАЛҚАРО-ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ТРАНСМИЛЛИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ.....90

12. Муродов Бахтиёржон Баходирович, Омонов Зафаржон Рахмоналиевич

ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШДА СУД НАЗОРАТИНИНГ ТАШКИЛИЙ-ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ПРОЦЕССУАЛ ЧЕГАРАЛАРИ.....101

12.00.06-ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

Shermatov Elyor,

Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: elyorshermatov6@gmail.com

SUV KADASTR AXBOROTI VA UNI HUQUQIY REJIMI: TUSHUNCHASI, TURLARI VA TARTIBGA SOLISH MASALALARI

For citation: Shermatov Elyor. WATER CADASTRAL INFORMATION AND ITS LEGAL REGIME: CONCEPT, TYPES AND REGULATORY ISSUES. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 8.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23067407>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada suv kadastr axborotining tushunchasi, mazmun-mohiyati va huquqiy tabiati, shuningdek, uni shakllantirish, yig'ish, saqlash, qayta ishlash, taqdim etish va undan foydalanishning huquqiy asoslari tahlil qilingan. Suv kadastr axborotining davlat suv resurslarini boshqarish, ulardan oqilona va samarali foydalanish, suv ob'ektlarining holatini monitoring qilish hamda suvga oid huquq va majburiyatlarni amalga oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, suv kadastr axborotining ochiq va foydalanish imkoniyati cheklangan turlarini farqlash mezonlari, mazkur axborotga nisbatan huquqiy rejimning o'ziga xos xususiyatlari hamda davlat organlari, yuridik va jismoniy shaxslarning undan foydalanish huquqlari tadqiq etilgan. Maqolada O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi asosida suv kadastr axborotining huquqiy maqomiga oid mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish va suv kadastr sohasida axborot munosabatlarini huquqiy jihatdan takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: suv kadastr, suv kadastr axboroti, axborot, suv resurslari, suv ob'ektlari, kadastr ma'lumotlari, axborot huquqi, huquqiy rejim, ochiq axborot, konfidensial axborot, suv resurslarini boshqarish, raqamli kadastr.

Шерматов Элиёр,

Самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета

E-mail: elyorshermatov6@gmail.com

ВОДНАЯ КАДАСТРОВАЯ ИНФОРМАЦИЯ И ЕЕ ПРАВОВОЙ РЕЖИМ: КОНЦЕПЦИЯ, ВИДЫ И НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ВОПРОСЫ

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются понятие, содержание и правовая природа информации водного кадастра, а также правовые основы её формирования, сбора, хранения, обработки, предоставления и использования. Раскрывается значение информации водного кадастра в управлении государственными водными ресурсами, их рациональном и эффективном

использовании, мониторинге состояния водных объектов, а также в реализации прав и обязанностей в сфере водопользования. Особое внимание уделяется разграничению открытой и информации с ограниченным доступом водного кадастра, критериям их различия, особенностям правового режима данной информации, а также правам государственных органов, юридических и физических лиц на её получение и использование. На основе законодательства Республики Узбекистан выявлены существующие проблемы правового статуса информации водного кадастра и выдвинуты научно-практические предложения и рекомендации по их устранению и совершенствованию правового регулирования информационных отношений в сфере водного кадастра.

Ключевые слова: водный кадастр, информация водного кадастра, информация, водные ресурсы, водные объекты, кадастровые сведения, информационное право, правовой режим, открытая информация, конфиденциальная информация, управление водными ресурсами, цифровой кадастр.

Shermatov Elyor,

Independent researcher at Tashkent State University of Law

E-mail: elyorshermatov6@gmail.com

WATER CADASTRAL INFORMATION AND ITS LEGAL REGIME: CONCEPT, TYPES AND REGULATORY ISSUES

ANNOTATION

This article analyzes the concept, content and legal nature of water cadastre information, as well as the legal framework for its formation, collection, storage, processing, provision and use. The article highlights the importance of water cadastre information for the management of state water resources, their rational and efficient use, monitoring the condition of water bodies, and exercising rights and obligations in the field of water use. Particular attention is paid to distinguishing between publicly accessible and restricted-access water cadastre information, the criteria for such differentiation, the specific features of the legal regime governing this information, as well as the rights of state authorities, legal entities and individuals to obtain and use such information. Based on the legislation of the Republic of Uzbekistan, the article identifies existing problems concerning the legal status of water cadastre information and puts forward scientific and practical proposals and recommendations aimed at addressing these problems and improving the legal regulation of information relations in the field of water cadastre.

Keywords: water cadastre, water cadastre information, information, water resources, water bodies, cadastral information, information law, legal regime, publicly accessible information, confidential information, water resources management, digital cadastre.

Har bir kadastr tegishli axborot, ya'ni ma'lumotdan iborat bo'lib, ular mohiyati va shakllantirish usullaridan farq qiladi. Kadastr axboroti - bu davlat kadastrlarini yuritish jarayonida shakllantiriladigan, huquqiy, texnik, iqtisodiy va geofazoviy ma'lumotlar yig'indisi bo'lib, u davlat boshqaruvi, mulkiy munosabatlarni tartibga solish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy axborot manbai hisoblanadi.

Tabiiy resurslar kadastrlari amaliyotida "axborot" (Information) tushunchasi bilan birgalikda "ma'lumot" (Data) tushunchasi ham qo'llaniladi.

Bir qarashda, bu tushunchalar sinonimdek tuyulsada, aslida ularning huquqiy tabiati har xildir.

Jumladan, kadastr ma'lumotlari deyilganda tabiiy resursning huquqiy maqomiga oid (maydoni, chegarasi, kadastr raqami, koordinatalari, suv obyektining gidrologik ko'rsatkichlari va xok.) faktlar nazarda tutiladi.

Kadastr axboroti esa ushbu faktlar davlat kadastr doirasida qayta ishlanib, tizimlashtirilib, o'zaro bog'langan holda davlat organlari, tadbirkorlar va fuqarolar tomonidan huquqiy, boshqaruv va iqtisodiy qarorlar qabul qilish uchun foydalaniladigan resurs hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksi[1], O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Suv sohasini raqamlashtirish jarayonini yanada jadallashtirish va barqaror rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni 2025-yil 13 oktabrdagi PF-183-son Farmoni[2], O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Quyi bo'g'inda suv resurslarini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish hamda sohaning xususiy sektor uchun jozibadorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2025-yil 14 oktabrdagi PQ-302-son qarori[3] va boshqa normativ hujjatlar yangi iqtisodiy sharoitlarda suv kadastr axborotini shakllantirishda asosiy rolni uynaydi.

O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksida[4] "axborot" va «ma'lumot» degan tushunchalar qo'llanilsa, O'zbekiston Respublikasi «Davlat kadastrlari to'g'risida»gi qonunida[5] "davlat kadastrlariga doir axboroti"[6] tushunchasi mavjud bo'lib, ular alohida reglamentatsiya qilinmagan.

O'zbekiston Respublikasi "Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida"gi qonunda[7] ham "axborot" tushunchasi belgilangan bo'lib, unda manbalari va taqdim etilish shaklidan qat'i nazar shaxslar, predmetlar, faktlar, voqealar, hodisalar va jarayonlar to'g'risidagi ma'lumotlar nazarda tutiladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksining 27-moddasida Suvdan foydalanish ishlarini rejalashtirishda davlat suv kadastrining va suv resurslari bo'yicha milliy axborot tizimlarining atrof tabiiy muhit monitoringi tizimining yagona geoaxborot ma'lumotlar bazasining ma'lumotlari, suv xo'jaligi balanslari, suvdan kompleks foydalanish va uni muhofaza qilish sxemalari, shuningdek aholini ichimlik suvi bilan ta'minlash rejalari hisobga olinadi.

Ushbu kodeksning 40-moddasida Davlat suv kadastr yagona davlat suv fondini tashkil etuvchi suv obyektlari, suv resurslari, suv rejimi, suvning sifati va undan foydalanish haqidagi, shuningdek suvdan foydalanuvchilar va suv xo'jaligi obyektlari, suvni muhofaza qilish zonolari, sohil bo'yi mintaqasi va sanitariya muhofazasi zonasi, ichimlik, oqova va kollektor-drenaj suvlari to'g'risidagi tizimlashtirilgan, doimiy to'ldirib boriladigan va zarurat bo'lganda aniqlashtiriladigan ma'lumotlar to'plamini ifodalaydi.

2026-yil 23 iyungacha amalda bo'lgan O'zbekiston Respublikasining Davlat suv kadastrini ishlab chiqish va yuritish tartibi to'g'risida Nizomida esa[8] "ma'lumotlar" va "axborot" degan tushunchalar sinonim sifatida qo'llanilgan edi.

Shu bilan birgalikda, har qanday suv haqidagi ma'lumot suv kadastr axboroti hisoblanmaydi. U kadastr maqsadlarida shakllantirilgan, tegishli tizimda qayd etilgan va suv resurslarini hisobga olish, baholash, boshqarish yoki muhofaza qilishga xizmat qilgandagina suv kadastr axboroti sifatida qaralishi mumkin.

Ilmiy adabiyotda "suv kadastr axboroti" tushunchasi turlicha talqin etiladi.

Jumladan, Usmonov M.B. suv kadastr ma'lumotlarning obyekti (yerosti va yerusti suvlar) hamda uni predmetini (suv resurslarini har tomonlama o'rganish va baxolash hamda suvga bo'lgan huquqlarni qayd etish) ajratadi[9].

Toshboeva R.S. "suv kadastr geoaxboroti" degan tushunchani taklif etib, unda suv obyekti va resurslarini miqdoriy va sifat ko'rsatkichidan tashqari, uning geografik joylashuvi va iqtisodiy baxosi to'g'risidagi ma'lumotlar kiritilishi nazarda tutilgan.[10]

Sivakov D.O. o'zini monografiyasida amaldagi qonunchilikdan kelib chiqib, "davlat suv resstri axboroti" degan tushunchani qo'llab, uni uch turga: suv obyekti gidrogeografik bo'linishi, suv obyektlari hamda suvdan foydalanuvchilar haqidagi ma'lumotlarga ajratgan.[11]

Moxsen Nagibi "transchegaraviy suv kadastr axboroti" tushunchasini chegarani kesib o'tuvchi daryo, kanal, ko'l, yer osti suvlari va boshqa transchegaraviy suv resurslari haqida davlatlar o'rtasida shakllantiriladigan va almashiladigan rasmiy ma'lumotlar sifatida yoritgan. Bunda "suv kadastr axboroti" tushunchasidan farqli o'laroq bu tushunchaga davlatlar tomonidan qancha suv olinayotgani va qanday maqsadlarda ishlatilayotgani, uning infratuzilmasi (dambalar, suv omborlari, gidroteknika inshootlar, kanallar va boshqa obyektlar) to'g'risidagi ma'lumotlar hamda suv ekotizimining holati, ifloslanish manbalari va mavjud ekologik xavflar to'g'risida ma'lumotlar kiradi.[12]

Bizning fikrimizcha, suv kadastr axboroti deyilganda davlatdagi barcha suv obyektlari va resurslari hamda oqova va kollektor-drenaj suvlari to'g'risidagi miqdoriy, sifat, gidrogeologik, ekologik, iqtisodiy va huquqiy tizimlashtirilgan, doimiy to'ldirib boriladigan ma'lumotlar bazasini tushunishimiz kerak. Amaldagi qonunchilikda kadastr deyilganda "ma'lumotlar to'plami" nazarda tutilgan. Fikrimizcha, ushbu tushuncha kadastrlarni raqamlashtirish sharoitida kadastr mohiyatini to'liq yoritmaydi.

Har bir tabiiy resurs kadastr kabi suv kadastr o'ziga xos hussusiyatlarga ega bo'lib, ushbu xususiyatlar kadastr obyektidan kelib chiqadi.

Shu nuqtai nazardan suv kadastr axboroti obyekti sifatida suv obyektlari va suv xo'jaligi obyektlariga bo'linadi hamda ikkalasi ham suvlarni saqlashga mo'ljallangan. Bunda suv obyektlari tabiiy kelib chiqishga ega bo'lsa, suv xo'jaligi obyektlari esa inson qo'li bilan qurilgan suv saqlash uchun mo'ljallangan inshootlar hisoblanadi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasining «Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida»gi Qonun axborotning ochiqligi va oshkoraligi prinsipi va "mahfiy axborot" tushunchasini belgilaydi. Ushbu prinsip kadastr axborotiga qisman tadbiiq etilsa, maxfiy kadastr axboroti suv kadastrida ham uchraydi.

Bundan tashqari, suv kadastr axborotining huquqiy rejimini belgilashda birinchi navbatda uning **ommaviy ahamiyatga ega axborot** ekanligidan kelib chiqish lozim. Chunki suv resurslari umummilliy boylik bo'lib, Suv kodeksining 11-moddasida suvning umummilliy boylik ekanligi, undan oqilona foydalanish lozimligi va davlat tomonidan muhofaza qilinishi belgilangan. Demak, suv resurslarining holati, miqdori, sifati va ulardan foydalanishga oid asosiy ma'lumotlar nafaqat davlat boshqaruvi, balki jamiyat va fuqarolarning qonuniy manfaatlariga ham bevosita daxl qiladi.

Mazkur qoidalardan kelib chiqib, suv kadastr axborotining huquqiy rejimiga nisbatan **«ochiqlik — umumiy qoida, foydalanishni cheklash — qonunda nazarda tutilgan istisno»** prinsipini qo'llash mumkin. Boshqacha aytganda, suv kadastriga kiritilgan har qanday ma'lumotni faqat suv kadastrida mavjudligi sababli maxfiy yoki konfidensial deb e'tirof etish mumkin emas. Axborotni cheklash uchun alohida huquqiy asos mavjud bo'lishi lozim.

Suv kodeksining 40-moddasida belgilangan davlat suv kadastr ma'lumotlarining tarkibiga nazar tashlanganda, ularning katta qismi o'z huquqiy rejimiga ko'ra ommaviy ahamiyatga ega ekanligini ko'rish mumkin.

Jumladan, suv obyektlari, suv resurslarining umumiy miqdori, suv rejimi, suv sifati, suv obyektlarining joylashuvi, suvni muhofaza qilish zonolari, sohil bo'yi mintaqalari, ichimlik va oqova suvlar haqidagi umimlashtirilgan ma'lumotlar aholi, tadbirkorlik subyektlari, ilmiy muassasalar va boshqa manfaatdor shaxslar uchun muhim axborot hisoblanadi.

Qonunchilikda suv kadastr axboroti **umimlashtirilgan va shaxsga bog'lanmagan qismi ochiq axborot sifatida shakllantirilishi belgilangan**. Masalan, muayyan daryo havzasidagi suv resurslarining umumiy hajmi, suvning o'rtacha sifati, suv obyektlarining umumiy ro'yxati yoki hududlar kesimida suvdan foydalanish hajmlari haqidagi ma'lumotlar, agar qonun bilan ulardan foydalanish cheklanmagan bo'lsa, jamoatchilik uchun ochiq taqdim etilishi mumkin.

Ilmiy adabiyotda suv kadastr axboroti ikki turga buladi: ochiq va konfidensial axborot.

Ochiq suv kadastr axboroti deyilganda suv obyektlari va resurslari hamda suv xo'jaligi obyektlari haqida xamma uchun ma'lum bo'lgan va qonunchilik bilan taqiqlanmagan axborot kiradi. Konfidensial suv kadastr axborotiga egasi yoki egasining roziligisiz suv va suv xo'jaligi obyektlari va suv resurslari to'g'risidagi ma'lumotlarni boshqa shaxslarga o'tkazish cheklovlari tufayli qonun bilan cheklangan ma'lumot kiradi[13].

Biz bu pozitsiyaga ko'shilib, uni yanada kengaytirishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Fikrimizcha, quyidagilar ochiq suv kadastr axborotiga kiradi: suv obyektlarining nomi, joylashuvi, suv obyektlarining umumiy tavsifi, suv resurslarining umumiy miqdoriy va umumiy sifat miqdoriy ko'rsatkichlari, suvdan foydalanish, suv obyektlarini ekologik xolati to'g'risida ma'lumot, suv kadastr sohasida normativ huquqiy va lokal hujjatlar.

Konfidensial suv kadastr axborotiga esa suv kadastr tizimida mavjud bo'lgan, biroq qonunchilikka muvofiq erkin foydalanish uchun mo'ljallanmagan va undan foydalanish maxsus

asoslar yoki ruxsat talab qiladigan ma'lumotlardir. Suv kadastr axboroti konfidensialligi uning suv kadastrida saqlanishi bilan emas, balki qonunchilikda unga nisbatan foydalanish cheklovi belgilanganligi bilan belgilanadi.

Bu bo'linishni huquqiy asosi sifatida O'zbekiston Respublikasi "Davlat sirlari to'g'risida"gi[14] qonunida davlat ahamiyatiga ega bo'lgan sir deyilganda oshkor etilishi O'zbekiston Respublikasining mudofaa qobiliyatiga, davlat xavfsizligiga, iqtisodiy va siyosiy manfaatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar nazarda tutilganligi e'tirof etish zarurdir.[15] Mazkur qonunda yer qa'ridagi resurslar potensialini, balans zaxiralarni yoki ayrim turdagi foydali qazilmalarni qazib olish to'g'risidagi axborotni fosh etuvchi ma'lumotlar iqtisodiyot sirasiga kiritilgan davlat siriga kiradi. Yer osti suvlar yer qa'ridagi potensialga kirishini inobatga olisak, bu huquqiy rejim suv resurslariga ham tegishli.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonunda[16] shaxsga doir ma'lumotlarning hamma foydalanishi mumkin bo'lgan va hamma foydalanishi mumkin bo'lmagan turlari ajratilgan. Foydalanish cheklangan shaxsga doir ma'lumotlar subyektning roziligisiz erkin tarqatilishi mumkin emas. Shuning uchun suv kadastrida suvdan foydalanuvchi jismoniy shaxslarga oid identifikatsiya ma'lumotlari, agar ular shaxsga doir ma'lumot bo'lsa, umumiy ochiq kadastr ma'lumoti sifatida e'lon qilinishi mumkin emas.

Suv kadastr axborotining yana bir ehtimoliy cheklangan toifasi **tijorat siri** bilan bog'liq ma'lumotlardir. O'zbekiston Respublikasi «Tijorat siri to'g'risida»gi Qonunning[17] 3-moddasiga ko'ra, tijorat siri — uchinchi shaxslarga noma'lumligi sababli fan-texnika, texnologiya, ishlab chiqarish, moliya-iqtisodiyot va boshqa sohalarida tijorat qiymatiga ega bo'lgan, qonuniy asosda erkin foydalanilmaydigan va mulkdori tomonidan maxfiyligini muhofaza qilish choralari ko'riladigan axborotdir. Qonunning 4-moddasi tijorat siri ochiq bo'lmasligi va uning maxfiyligi maxsus choralar bilan ta'minlangan bo'lishi lozimligini belgilaydi.

Shunga ko'ra, muayyan yuridik shaxsning suvdan foydalanish jarayonidagi texnologik jarayonlari, suv tejovchi texnologiyalarning texnik parametrlari, ishlab chiqarish bilan bog'liq maxfiy ma'lumotlari yoki boshqa qonuniy ravishda tijorat siri rejimi o'rnatilgan ma'lumotlari davlat suv kadastrida aks etgan bo'lsa, ularni umumiy ochiq axborot sifatida tarqatish masalasiga ehtiyotkorlik bilan yondashish lozim.

Biroq bu yerda muhim istisno mavjud. O'zbekiston Respublikasi «Tijorat siri to'g'risida»gi Qonunning 5-moddasiga muvofiq, atrof-muhitning ifloslanishi, sanitariya-epidemiologik va radiatsiyaviy vaziyat, aholi va ishlab chiqarish obyektlari xavfsizligiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar haqidagi ma'lumotlar tijorat siri bo'lishi mumkin emas. Shuningdek, oshkor qilinishi shartligi yoki foydalanishni cheklashga yo'l qo'yilmasligi boshqa qonunlarda belgilangan ma'lumotlar ham tijorat sirini tashkil eta olmaydi.

Ushbu norma suv kadastr axboroti uchun alohida ahamiyatga ega. Masalan, korxonaning suvdan foydalanish jarayonida atrof-muhitga zarar yetkazilishi, suv obyektlarining ifloslanishi yoki aholi salomatligiga xavf tug'ilishi haqidagi ma'lumotlar faqat korxona xohishiga ko'ra «tijorat siri» deb e'tirof etilishi mumkin emas. Bunday ma'lumotlar ekologik xavfsizlik va jamoat manfaati bilan bog'liq bo'lganligi sababli axborotning ochiqligi ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Shu munosabat bilan raqamli suv kadastr sharoitida axborotning huquqiy rejimini aniq belgilash yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki yagona raqamli tizimda suv obyektlariga oid umumiy ma'lumotlar bilan bir qatorda suvdan foydalanuvchilar, suv olish nuqtalari, hisobga olish qurilmalari, suv iste'moli hajmlari va boshqa ma'lumotlar ham to'planishi mumkin. Ularning barchasiga bir xil huquqiy rejim belgilash shaxslarning axborot olish huquqi va boshqa qonuniy manfaatlar o'rtasidagi muvozanatni buzishi mumkin.

Shu bilan birgalikda, fikrimizcha suv kadastrida «qisman ochiq» axborot ham bo'lishi mumkin. Ya'ni bitta kadastr obyekti haqidagi axborotning bir qismi ochiq, boshqa qismi esa foydalanish cheklangan bo'lishi mumkin. Bunday xolat suv kadastrida kup uchraydi, lekin shunga qaramasdan bu axborotni huquqiy maqomi tartibga solinmagan. Shu nuqtai nazardan, suv kadastr axborotining huquqiy rejimida **proporsionallik prinsipini** qo'llash maqsadga muvofiq. Agar ma'lumotning muayyan qismi cheklangan axborotni o'z ichiga olsa, butun kadastr ma'lumotini

foydalanishdan chiqarish o'rniga, ochiq qismini taqdim etish, cheklangan qismini esa egasizlantirish yoki texnik jihatdan ajratish lozim. Masalan, muayyan suvdan foydalanuvchining shaxsiy ma'lumotlari yashirilgan holda uning suv iste'moli haqidagi umumlashtirilgan statistik ma'lumotlar jamoatchilikka taqdim etilishi mumkin.

Bizning fikrimizga ko'ra, milliy qonunchiligining hozirgi holatida suv kadastr axborotining ochiqligi bo'yicha umumiy huquqiy asoslar mavjud bo'lsa-da, suv kadastr axborotining ochiq, foydalanishi cheklangan va mahfiy turlarini bevosita belgilaydigan maxsus normalar yetarli darajada tizimlashtirilmagan, suv kadastrini yuritishga oid maxsus norma xali qabul qilinmagan. Ayniqsa, raqamli suv kadastr va «Raqamli suv xo'jaligi» yagona axborot tizimi sharoitida axborotning qaysi qismi ochiq portal orqali, qaysi qismi so'rov asosida, qaysi qismi esa faqat vakolatli davlat organlariga berilishi mumkinligi aniq belgilab qo'yilishi zarur.

Shunday qilib, qonunchilik tahlili shuni ko'rsatadiki, suv kadastr axborotining huquqiy rejimi ikki asosiy prinsip - axborotning ochiqligi va qonun bilan muhofaza qilinadigan axborotning maxfiyligi o'rtasidagi muvozanatga asoslanadi.

Raqamli suv kadastrining rivojlanishi sharoitida ushbu masalani Suv kodeksi doirasida yanada aniqlashtirish va ochiq hamda foydalanishi cheklangan axborot turlarini normativ jihatdan bevosita belgilash suv resurslarini samarali boshqarish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va shaxslar hamda tadbirkorlik subyektlarining qonuniy manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, suv va kadastr qonunchiligini uyg'unlashtirish maqsadida quyidagilar taklif etiladi:

1. O'zbekiston Respublikasi Suv Kodeksini 40-modda 1-bandini quyidagi tahririda bayon etish:

“Davlat suv kadastr axboroti deyilganda barcha suv obyektlari va resurslari hamda oqova va kollektor-drenaj suvlari to'g'risidagi miqdoriy, sifat, gidrogeologik, ekologik, iqtisodiy va huquqiy tizimlashtirilgan, doimiy to'ldirib boriladigan ma'lumotlar tushuniladi”;

2. O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksini 42-moddasini nomlanishini va 1-bandini quyidagi tahririda bayon etilishi lozim:

“42-modda. Davlat suv kadastrining axborotlaridan foydalanish

Davlat suv kadastrining axborotlari quyidagilar chog'ida foydalanish uchun mo'ljallangan...»;

1. O'zbekiston Respublikasi Suv Kodeksini 40¹- modda taklif etilmoqda:

“ochiq suv kadastr axboroti- qonunchilikda uni olish yoki tarqatishga nisbatan maxsus cheklov belgilanmagan, jismoniy va yuridik shaxslar foydalanishi mumkin bo'lgan suv kadastr ma'lumotlaridir;

cheklangan suv kadastr axboroti- suv kadastr tizimida mavjud bo'lgan, biroq qonunchilikka muvofiq erkin foydalanish uchun mo'ljallanmagan va undan foydalanish maxsus asoslar yoki ruxsat talab qiladigan ma'lumotlardir;

2. Davlat raqamli suv kadastrini yuritish to'g'risida Nizom loyihasini ishlab chiqish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. <https://lex.uz/docs/7655343>
2. <https://lex.uz/docs/7775508>
3. <https://lex.uz/docs/7775544>
4. <https://lex.uz/docs/7655343#7657022>
5. <https://lex.uz/docs/29794#29896>
6. <https://lex.uz/docs/29794>
7. <https://lex.uz/docs/52268>
8. <https://lex.uz/docs/627980> Ўз кучини йукотган
9. Suv huquqi. Mualliflar jamoasi.Darslik. TDUY, 2011., 78 b. (Water Law. Authors' group. Textbook. TSUY, 2011., 78 p.)

10. Р.С.Тошбоева. Совершенствование механизма правового обеспечения формирования и применения кадастровой информации о природных ресурсах Узбекистана. Дис. На соиск.учен. степ. Докт.юр.наук. с.146 (R.S. Toshboeva. Sovershenstvovanie mechanism of legal obespecheniya formation and implementation of cadastral information on natural resources in Uzbekistan. Dis. Na soisk.uchen. Step. Dr. Yur. Nauk. p. 146)
11. Сиваков Д.О. Освоение водного фонда России как важная задача правового регулирования //Аграрное и земельное право. 2022 . №3. С.36-40 (Sivakov D.O. Osvoenie vodnogo fonda Rossii kak vajnaya zadacha pravovogo regulirovaniya //Agrarnoe i zemelnoe pravo. 2022. #3. P.36-40).
12. Nagheeby, Mohsen. (2021). Anarchy and the Law of International Watercourses: unpacking the role of equitable and reasonable utilisation principle in the pursuit of water conflict transformation. https://www.researchgate.net/publication/362096978_
13. Э.И. Чембарисов, Рахимова М.Н. Водный кадастр. Т., ТИИИМСХ, 2018, 45 б (E.I. Chembarisov, Rakhimova M.N.. Water cadastre. T., TIIMSX, 2018, 45 p).
14. <https://lex.uz/docs/7282637>
15. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat sirlari to‘g‘risida”gi qonun (Law of the Republic of Uzbekistan "On State Secrets") <https://lex.uz/docs/7282637>
16. <https://lex.uz/docs/4396419>
17. <https://lex.uz/docs/2460801>

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.